

Aadu Must

Siperian ensimmäisen luterilaisen siirtokunnan syntyhistoria

Siperian ensimmäisen luterilaisen kylän Ryžkovon historiasta kirjoittaneet tutkijat ovat olleet yksimielisen varmoja siitä, että kylä syntyi, kun sinne lähetettiin talonpoikaiskapinaan osallistumisesta rangaistuja henkilöitä. Neuvostoliitossa vallinneen historiakäsityksen mukaisesti yhteiskunnan käyttövoimana on ollut luokkataistelu, ja siksi tämä selitys olikin ainoa, joka sopi valtiovallalle. Tutkijat eivät ole kuitenkaan olleet varmoja siitä, mitä kansallisuutta kylän ensimmäiset asukkaat olivat ja minä vuonna kylä tarkalleen ottaen perustettiin. Aadu Must tarkastelee artikkelissaan kylän asuttamisen varsinaisia perusteita ja löytää ne Venäjän suurvallan siirtomaapolitiikasta ja vielä konkreettisemmin eräästä sen toteutumatta jääneestä suunnitelmasta.

Tobolskin kuvernementtiin 1800-luvun alussa perustettu Ryžkovo oli Siperian ensimmäinen luterilainen kirkonkylä. Sen syntyhistoria on ollut keskeisessä asemassa Siperian luterilaisia asukkaita käsittelevässä historiankirjoituksessa ja sitä on käsitelty myös monien suomalaisten ja virolaisten historioitsijoiden töissä. Tutkimuksessa on kuitenkin melko paljon ristiriitoja ja virheitä. Sekaannukset alkavat jo kylän syntyhistoriasta: Ryžkovon perustamisvuodeksi on mainittu vuodet 1802, 1803, 1804, jopa 1843, ja vakavaa

väittelyä on käyty myös kylän ensimmäisten asukkaiden kansallisuudesta.¹ Sen sijaan kylän perustamisen lähtökohdista kaikki aiheetta käsitelleet kirjoittajat, niin kirkonmiehet kuin markсистitkin, ovat olleet yllättävän samaa mieltä. Syynä oli luokkataistelu – tutkijat ovat uskoneet yksimielisesti, että Ryžkovon perustajat olivat kartanonherraansa vastaan nousseita talonpoikia.

Tämän artikkelin tavoitteena on arvioida uudelleen Ryžkovon syntyhistoriaa, sen perustamisajankohtaa ja ensimmäisten asukkaiden alkuperää. Kriittisen tarkasteluni aineisto koostuu virolaisissa ja venäläisissä arkistoissa säilytettävistä, aiheeseen liittyvistä aineistoista sekä Venäjän keisarikunnan kaikenkattavista asetuskoelmista.

Mitä me tiedämme heistä?

Historiankirjoitusta hallitsevat käsitykset, joiden mukaan Ryžkovon kylän perustajat olivat suomalaisia tai inkerinsuomalaisia. Sekä pappi Johannes Granön että geologian professori Johannes Gabriel Granön mukaan ensimmäiset asukkaat, noin 20 Tobolskin kuvernementtiin matkustanutta perhettä, olivat peräisin Jaaman kihlakunnassa, Inkerinmaalla sijaitsevasta paroni Ungern-Sternbergin kartanosta ja olivat kansallisuudeltaan tästä syystä ilmeisesti inkerinsuomalaisia. Osa inkeriläisistä talonpojista nimitäin muutti vapaaehtoisesti Siperiaan tsaari Aleksanteri I:n luvalla.² Sen sijaan saratovilainen historioitsija Olga Litsenberger on sitä mieltä, että Ryžkovon perustivat vuonna 1809 Suomesta vapaaehtoisesti siirtolaisiksi lähteneet ihmiset.³ Venäläisistä arkistoista onkin löytynyt useita asiakirjoja, joissa Ryžkovon ensimmäisinä asuk-

Dosentti Aadu Must työskentelee arkisto-opin professorina Tarton yliopistossa. Sähköposti: aadu.must@ut.ee.

1. Jüri Viikberg, Vanematest Eesti asundustest Siberis. *Keel ja Kirjandus* 5 (1988), 288.

2. J. G. Granö, *Siperian Suomalaiset siirtolat*. K. Malmtrömin kirjapaino 1905, 7.

3. Лиценбергер, Финские лютеранские поселения в Сибири.

kaina mainitaan suomalaiset, mutta useat näistä pari sukupolvea myöhemmin kirjoitetuista todistuksista on koostettu ennemminkin sekoittuneiden tietojen kuin paikallisen historian pohjalta. Länsi-Siperian korkeimman johdon sisäministeriölle esittämän raportin mukaan Ryžkovan kylän perustivat vuonna 1809 yli 500 suomalaista talonpoikaa, jotka saapuivat Länsi-Siperiaan kartanonherrojen kanssa nousseiden erimielisyyksien takia, mutta vapaaehtoisesti ja tsaarin luvalla. Koska asiakirja on peräisin julkishallinnollisen laitoksen arkistosta, sitä on pidetty luotettavana dokumenttina, vaikka se lienee tehty vasta vuonna 1861.⁴

Suomalainen historioitsija A. Juntunen ja omskilainen historioitsija A. Kolesnikov⁵ antavat kunnian Ryžkovan varhaisimmasta asuttamisesta virolaisille. Vuonna 1803 Siperiaan karkotettiin tsaarin käskyllä Jaaman kihlakunnasta ryhmä virolaisia talonpoikia, jotka olivat nousseet kapinaan paroni Ungern-Sternbergia vastaan – juuri nämä olisivat olleet Ryžkovan kylän perustajat.⁶ Vastustajat ovat syyttäneet kyseisiä tutkijoita kuitenkin heikosta kielimaantieteen tuntemisesta; karkotetut henkilöt olivat kotoisin Inkerinmaalta, missä tuohon aikaan oli hyvin vähän virolaisia. Tätä ongelmaa ei sisälly V. Zlobinan, J. Viikbergin ja muiden kielitieteilijöiden versioon, jonka mukaan Ryžkovan perustajat olivat korlakkoja ja inkeroisia. On totta, että näillä tutkijoilla ei tiedetä olleen käytössään ainoatakaan esimerkkiä Ryžkovan ensimmäisten asukkaiden tuottamasta tekstistä tai puheenparresta, mutta he tuntevat kaikista parhaiten Jaaman kihlakunnan kielihistoriallisen kartan. Petroskoilainen tutkija V. Zlobina on korostanut, että edellä mainitussa Ungern-Sternbergin kartanossa asui todellisuudessa korlakka-inkerikkoja ja inkerin-suomalaisia. Samaan tulokseen on omien tutkimustensa perusteella päätenyt virolainen kielitieteilijä Jüri Viikberg.⁷

Edellä esitettyjen syntyversioiden kulmakivinä ovat Jaaman kihlakunnan kapinalliset talonpojat ja näiden kartanoherra Ungern-Stern-

berg. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista esitellä yksityiskohtaisesti tsaari Aleksanteri I:n 3. lokakuuta 1802 allekirjoittama, juuri tähän nimenomaiseen tapahtumaan liittynyt ukaasi:

Sisäministeri esitteli Minulle teidän viimeisimmän raporttinne paroni Unger-Sternbergille kuuluvien Jaaman kihlakunnan talonpoikien tottelemattomuudesta. Muiden pelottelemiseksi ja asianosaisten rankaisemiseksi käsken teidän mennä paikanpäälle ja valita näistä kylistä muutamia pahimpia tottelemattomuutta osoittaneita tai rauhottomuuksia aiheuttaneita perhekuntia ja karkottaa heidät Siperiaan. Mutta jotta he eivät kulkisi hajallaan, esittäkää Minun käsilläoleva määräykseni paikallisten joukkojen tarkastajalle, kenraaliluutnantti kreivi Tolstoille ja vaatikaa asianmukainen sotaväen osasto, joka toimittaa heidät paikasta toiseen, ja tähän tapaan heidät tulee passittaa Kazaniin, ja Kazanin kuvernöörille annetaan määräys lähettää heidät valvonnan alle eteenpäin. Kartanonherralle Minä käskin maksaa valtion kassasta 100 ruplan hyvityksen jokaisesta näihin perheisiin kuuluvasta mieshenkilöstä.⁸

Asiakirjassa ei mainita Länsi-Siperiaa, Tobolskin kuvernementtia eikä Ryžkovoaa, puhumattakaan vapaaehtoisesta lähtemisestä. Siinä ei mainita myöskään Irkutskia eikä dokumentissa ole mi-

4. RGIA, 821-5-74, 25р.

5. Лоткин, Прибалтийская диаспора Сибири, 31.

6. "Эстонцы-лютеране в России"; Alpo Juntunen, Länsi-Siperian inkeriläiset siirtolat. Turun Historiallinen Arkisto 38. Turun historiallinen yhdistys 1982, 352; Viikberg 1988, 284–288.

7. В. Злобина, Кто такие корлаки? *Советское финно-угроведение* 2 (1971), 87–91; Ю. Вийкберг, Эстонские языковые островки в Сибири (Возникновение, изменения, контакты). АН Эстонской ССР, отделение общественных наук, 1986; Ю. Вийкберг, *Эстонские языковые островки в Сибири (возникновение, развитие, контакты)*, автореф. дис. канд. филол. наук 1989, 20; Ю. Вийкберг, М. Раннут, *Исторический аспект статуса языка (на материале эстонского языка)*. АН Эстонской ССР, отделение общественных наук 1988.

8. ПСЗ, I, XXVII, № 20964, 914, 315.

tään viitettä vuoden 1799 ukaasiin. Kuten myöhemmin näemme, nämä seikat ovat sangen merkityksellisiä.

Ryžkovolainen kotiseutututkija Salma Sjarg löysi Venäjän historiallisesta arkistosta Ungern-Sternbergin kartanossa tapahtuneita levottomuuksia kuvaavan aineiston etsiessään kotikylänsä syntyajasta kertovia lähteitä.⁹ Asiakirjoista selvisi, että levottomuuksiin osallistuneet oli passitettu kohti Siperiaa 3. lokakuuta 1803 ja että 142 sielua, sekä miehiä että naisia, oli saapunut Tobolskiin 14. toukokuuta 1804. Sieltä nämä oli lähetetty edelleen Išimin kihlakuntaan.¹⁰ Sjarg uskoo, että matka Tobolskista Ryžkovoon vei noin kuukauden tai hieman enemmän, minkä perusteella hän on ehdottanut kylän perustamispäiväksi vuoden 1804 juhannuspäivää, sillä nimenomaan juhannuspäivä on aina ollut Ryžkovossa merkityksellinen.¹¹

Valitettavasti Sjarg ei ole lukenut läpi koko asiakirjaa eikä huomannut, että Ryžkovo ei sijaitse Išimin kihlakunnassa vaan siitä hieman itään, Tjukalinskin kihlakunnassa.¹² Hän ei myöskään huomannut, että asiakirjoissa on lisäksi lueteltuna niiden seitsemän kylän nimet, joihin Inkerinmaalta karkotetut perheet asettuivat asumaan valtiolta saadun tukirahan turvin. Tämä paikka oli Iljinkan kirkonkylä ja sen ympäristö Išimin kihlakunnan eteläosassa, Uuden-Išimin puolustuslinjan harvaan asutussa selustassa.¹³ Nykyinen Venäjän ja Kazakstanin raja on täältä alle kahdeksan kilometrin päässä. Vuosina 1782–1795 puolustuslinjan taustalle oli perustettu 23 uutta kylää, jotka esivalta yritti täyttää ”valkoisilla ihmisillä”.¹⁴ Iljinka sijaitsee Ryžkovosta linnuntietä noin 125 kilometriä lounaaseen, mutta täysin eri kulkureittien varrella. Tämä tarkoittaa sitä, että edellisissä tutkimuksissa Ryžkovon perustajina pidetyt ihmiset kyllä lähetettiin Siperiaan ja vieläpä Tobolskin kuvernementtiin, mutta tyystin sen toiseen osaan.

Edellä esitetystä versiosta poikkeava jonkin verran ”latvialaisteoria”, joka käyttää näppärästi hyväkseen aiempien selitysten heikkoa kohtaa:

jos todisteeksi riittää vain tieto suuremman talonpoikien joukon saapumisesta Siperiaan sopivalla vuosikymmenellä, voivat Ryžkovon perustaja-asukkaiden tittelistä kilpailla myös kaikki muut suuremmat Siperiaan lähetetyt luterilaisien ryhmät. ”Latvialaisteoria” saa tukea myös paikannimistöä. Koska sekä latvian että saksan kielillä tehdyistä arkistolähteistä puuttuu ökirjain, näillä kielillä kirjoitetut asiakirjat ja tutkimukset käsittelevät Rižkovon historiaa. *Rižkovo* on venäjän kielessä paikannimen Riika omistusmuoto (Riikan, riikalainen). Myös Nikolai I:n vuonna 1845 antamassa ukaasissa luterilaisten siirtokuntien perustamisesta on kylän nimeksi merkitty *Riškovo*.¹⁵

Vuonna 1930 ilmestynyt latvialainen tietosanakirja nimeää Rižkovon Siperian vanhimmaksi latvialaiseksi siirtokunnaksi, jonka olivat perustaneet vuonna 1802 tapahtuneen Kaugurin talonpoikaiskapinan osanottajat. Tämä versio on omaksuttu latvialaiseen historiankirjoitukseen ja sitä piti mahdollisena myös Latvian historian-tutkimuksen ”grand old man” Heinrihs Strods (1925–2012), joka tosin piti mahdollisina ensimmäisinä asukkaina myös kaikkia muita latvialaisia, jotka Siperiaan saatettiin karkottaa: rikollisia, poliittisista syistä karkotettuja ja hiljattain Baltian kuvernementteihin laajennetun sota-väenoton velvoitteita karanneita (jotka itse

9. 42 Сальма Сярг, ”О наших предках”, вторая часть очерка Обо мне и моей малой родине Рыжково, http://www.omskmар.ru/point/s_ryjkovo/lore/166 (27.8.2011).

10. RGIA, 1286-1(1803)-115, 39–39p (Salma Sjarg on virheellisesti merkinnyt sivunumeroiksi 82–83).

11. RGIA, 1286-1(1803)-115, 89–89p.

12. И. В. Лоткин, ”Проблемы формирования поселений прибалтийских народов в Сибири в XIX – начале XX в.,” *Известия Алтайского Государственного Университета*, 4:2 (64) (2009), 118.

13. RGIA, 1286-1(1803)-115, 42–44.

14. Наталья Васильевна Кабакова, *Формирование населения южных уездов Тобольской губернии в конце XVIII – первой половине XIX вв.* СибАДИ 2008, 51–52.

15. ПСЗ, II, XX:II, № 19363, 55–56.

asiassa eivät koskaan paenneet näin kauas itään).¹⁶ On kuitenkin todettava, ettei Strods itse ole varsinaisesti tutkinut kyseistä aihepiiriä, ja että hän oli omissa näkemyksissään maltillisempi kuin häneen viittaneet tutkijat. Strods pohdiskeli asiaa kollegoidensa tutkimustulosten perusteella ja piti Kaugurin miesten päätymistä Ryžkovoön vain yhtenä vaihtoehtona. Ryžkovo-Rižkovo versiota tukee myös omskilainen kansatieteilijä Ilja Lotkin. Koska Kaugurin kansannousu todellakin tapahtui sopivaan aikaan, Lotkin on selvittänyt Ryžkovan kylän syntyhistorian yhteydessä myös kapinan syitä ja kulkua.¹⁷

Henkikirjat

Virolaisten historioitsijoiden ja erityisesti sukututkijoiden suosikkilähteitä ovat jo vuosikymmeniä olleet henkikirjat. Venäjän imperiumissa alettiin suorittaa valtakunnanlaajuisia väestölaskentoja Pietari Suuren aikana. Kuudes revisio tehtiin vuonna 1811 ja seitsemäs vuonna 1816, eli suhteellisen pian Ryžkovan syntymisen jälkeen. Kahdeksas väestölaskenta suoritettiin vuonna 1834, yhdeksäs vuonna 1850 ja kymmenes ja viimeinen vuosina 1857–1858. Ei luulisi-kaan olevan kovin hankalaa löytää revisioluette-loista kokonaisen kylän täydeltä ihmisiä. Arkistotutkimusretkikuntamme käydessä Tobolskissa siellä oli kuitenkin käynnissä henkikirjojen digitointiohjelma,¹⁸ mistä johtuen saimme pitkän byrokraattisen väännön jälkeen nähdäksemme kymmenestä tilatusta mapista vain neljä, jotka nekään eivät olleet ne kaikkein toivotuimmat. Vuoden 1834 Tjukalinskin kihlakunnan Panovon pitäjän henkikirjoista ei löytynyt Ryžkovoä, mutta sieltä paljastui eräs toinen mielenkiintoinen nimi – *Tšuhhonskoje*.¹⁹

Kolmakovon pitäjän vuoden 1858 henkikirjasta löytyi myös jotain tuttua: Tšistojen kylän kohdalle on merkitty vuonna 1795 syntynyt Juri Kuldema ja tämän vuonna 1837 syntynyt poika Marko. Molemmat on vuoden 1856 tammikuun 7. päivänä siirretty Tobolskin kuvernementtihallinnon käskyllä Minusinskin piirikunnan henkikir-

jaan – siirto on liittynyt seuraavan tunnetun luterilaisen kylän, Verhne Suetukin, asuttamiseen.

Myöskään vuoden 1858 henkikirjasta ei löytynyt Ryžkovo-nimistä kylää. Sen sijaan virolaisten nimiä löytyi runsaasti. Nämä asuivat yhdessä suomalaisten ja latvialaisten kanssa Tšuhhonskojen kylässä – kyse on karkotetuista ja pakkoasutetuista talonpojista²⁰ (karkotettujen luetteleita emme tuolla kerralla nähneet). Lisäksi saimme tietää, että läheskään kaikki henkikirjoissa Tšuhhonskojeen merkityt henkilöt eivät todellisuudessa eläneet siellä. Monien selolaisten henkilöiden kohdalla, joilla oli virolainen tai suomalainen nimi, kirjassa luki ”asuinpaikka tuntematon” ja monien miesten vaimot olivat peräti kadonneet.²¹ Mutta tietoa siitä, onko Tšuhhonskojen yhteydessä kyse myös joidenkin muiden virolaisten tai suomalais-ugrialaisten kylästä – tai jopa ryžkovolaisiksi kutsuttujen kotipaikasta – ei kyseisestä henkikirjasta löydy. Vanhempia henkikirjoja me emme nähneet.

Tšuhhonskojen kylä ja tšuhnat

Löysimme Omskin arkistosta myös suuren ja kauniin Tšuhhonski-Ryžkovan kylän kartan, joka on päivätty vuodelle 1882.²² Kartassa tode-

16. Лоткин, Прибалтийская диаспора Сибири, 32; Х. Стродс, ”Основные этапы и причины начала массового переселения латышских крестьян в другие губернии России в 40–60-х годах XIX в”, Проблемы исторической демографии СССР. Изд-во ТГУ 1980, 185.

17. Лоткин, Прибалтийская диаспора Сибири, 31.

18. Meille annettujen tietojen mukaan arkistoaineiston digitoiminen ei valitettavasti tarkoita niiden myöhempiä julkaisemista internetissä.

19. GAT, 154-8-475, 155p.

20. Pakkoasutetut talonpojat olivat entisiä karkotettuja, joiden liikkumavapaus oli rajoitetumpi verrattuna tavallisiin kruununtalonpoikiin.

21. GAT, 154-8-768, 370–440p.

22. План Тобольской губернии, Тюкалинского округа, Пановской волости, существующей деревни Чухонской (колонии Рыжковой тоже) проектированной на предмет постепенного проведения ее в соответственное плану состояние, ИАОО, 198-1-667.

taan että kylällä on historiallisesti kaksi rinnakkaista nimeä – *Tšuhhonskoje* ja *Ryžkovo*. Tämän vahvistavat yksiselitteisesti myös useat muut arkkistolähteet.²³ Näin ollen kaikki mitä lähteissä kerrotaan Tšuhhonskojesta ja siellä elävistä tšuhhoonetseista koskee myös Ryžkovoa ja ryžkovolaisia.

Tšuhna ja *tšuhhoonets*, sekä *tšuhkien* kieli ja *tšuhkien* kylä ovat täten ne avainsanat, jotka voivat avata salaperäisen Tšuhhonskoje-nimisen kylän ensimmäisten asukkaiden arvoituksen filologeille ja kielihistorioitsijoille. Keitä Siperiassa sitten tarkoitettiin nimityksillä *tšuhna* tai *tšuhhoonets*? Oman ikäpolveni miehille, jotka vielä joutuivat suorittamaan asepalveluksensa neuvostoarmeijassa, *tšuhna* on tuttu virolaisista käytettynä ”lempinimenä”. Tähän pohjautuu myös hypoteesimme, että kyseessä ovat nimenomaan virolaiset – vastakkaisen teesin mukaan tätä kaunista nimitystä käytetään vain inkerinsuomalaisista, mahdollisesti myös korlakoista ja inkeroisista.

Venäläisen kielitieteilijä Vladimir Dalin sanakirjan mukaan termiä *tšuhhoonets* on käytetty Pietarin ympäristössä eläneistä suomalais-ugralaisista – siis inkerinsuomalaisista.²⁴ *Tšuhhonets* on Dalin mukaan selvästi haukkumasana, jolla on alkuperänsä *ääliö*, *röhkiä* ja *röhistä* kaltaisten sanojen joukossa.²⁵ Tiedon siitä, että termiä *tšuhhoonets* on käytetty 1800-luvun alkupuolella ennen Pietarin rakentamista alueella eläneistä ”alkuasukkaista”, on venäläisten tutkijoiden piirissä varmistanut suuri auktoriteetti, runoilija Aleksandr Puškin, jonka kuuluisassa runossa ”Vaskiratsastaja” (joka muuten oli koko Neuvostoliitossa kouluohjelman pakollinen osa) puhutaan seudulla ennen Pietarin perustamista asutelleiden ”jumalanhylkäämien tšuhhoonetsien mökeistä”.²⁶ Toinen tunnettu runoilija Nikolai Nekrassov kirjoittaa, kuinka tšuhna myy sienä jo valmiiksi rakennetussa Pietarissa²⁷ – tokkopa tuo sienikorinsa kanssa Peipsijärven toiselta puolelta tuli. Virolaiset kirjailijat Johannes Seilenthal ja Lembe Hiedel ovat tulkinneet

tšuhhoonetsit ja tšuhnat inkeriläisiksi, mutta maininneet kommentissaan, että yhtä hyvin termin olisi voinut tulkita tarkoittavan virolaista, suomalaista tai vatjalaista, sillä se koskee kaikkia itämerensuomalaisia.²⁸

Pietarin kielenkäytössä sanaa *tšuhna* käytettiin siis ennen kaikkea kaupungin ulkopuolella eläneiden suomalaisten kutsumanimenä, mutta se ei vielä välttämättä tarkoita, että sanan merkitys oli sama myös Siperiassa. Mitä Siperian arkkistolähteet sitten kertovat tšuhhoonetseista? Eräässä asiakirjassa mainitaan, että vuonna 1814 Tobolskin kuvernöörin puheille oli saapunut kaksi edustajaa, jotka olivat ilmoittaneet ryžkovolaisten haluavan rakentaa kyläänsä puusein kirkon. Lisäksi nämä tarvitsivat papin, joka hallitsisi saksan lisäksi tšuhhoonetsien kielen. Dokumentissa on kaksi kiinnostavaa yksityiskohtaa. Ensinnäkin siinä pidetään ilmiselvänä, että ryžkovolaisilla oli oikeus rakentaa kirkko – kyseinen oikeus oli siis jo annettu ja olemassa. Toiseksi huomiota herättää se, että vierasuskoitteen pappien asioiden ylin hoitaja, ruhtinas Aleksandr Golitsyn²⁹ on kääntynyt saksan ja tšuhhoonetsien kieltä osaavan papin löytämiseksi toistuvasti Viron ja Liivinmaan asioiden oikeuskollegion puoleen.³⁰ Koska kukaan ei ole

23. Esim. IAOO, 3-3-4936, 2p.

24. Сярг, ”О наших предках”.

25. Толковый словарь живого Великорусского языка Владимира Даля, третье исправленное и значительно дополненное издание под редакцией проф. И. А. Бодуэна-де-Куртенэ, т. четвертый 1909, 1383.

26. По мшистым, топким берегам чернели избы здесь и там, приют убогого чухонца, ks. A. С. Пушкин, Медный всадник: петербургская повесть. Художественная литература 1964.

27. Н. А. Некрасов, ”О погоде”, Полное собрание сочинений и писем в 15-ти т.-ах, т. 2. Наука 1981.

28. Fjodor Dostojevski, Märkmeid surnud majast. Loodus 1940, 413.

29. Aleksandr Golitsyn oli vuosina 1817–1824 Venäjän uskontoasioista ja kansansivistyksestä vastannut valistusministeri.

30. IAOO, 2-1-251a, 11.

aiemmin esittänyt että tšuhhoonetsien kieli olisi voinut tarkoittaa latviaa, tämä vahvistaa olettamusta siitä, että Virosta ja Liivinmaalta³¹ etsittiin nimenomaan viroa, ei korlakan, inkeroisen tai suomen kieltä puhuvaa pappia.

Vuoden 1861 huhtikuussa Išimin maaomikeuteen on saapunut luterilaisen tšuhhoonetsin Mart Maasikan anomus, jossa hän pyytää lupaa siirtyä vaimonsa ja lapsiensa kanssa Tšuhhonskin kylään omien maanmiestensä luokse.³² Nimi *Maazikas* kuulostaa enemmän virolaiselta kuin suomalaiselta. Vuodelta 1868 on peräisin Omin siirtokunnan kylien kruununtalonpoikien kokouksen pöytäkirja, jossa keskustellaan David Schwarzbachin sopivuudesta luterilaisen siirtokunnan lukkarin virkaan. Asiakirjassa luonneditaan ehdokasta: kaikin puolin pätevä ja osaa myös suomen, tšuhhoonetsien, latvian ja saksan kieltä.³³ Suomen, latvian ja saksan kielet on mainittu erikseen, eli tšuhhoonetsien kieli ei voi tarkoittaa niitä – näin ollen siirtokunnassa runsaimmin edustettuina olleiden kansallisuuksien kielten joukosta jäljelle jää ainoastaan virokieli.

Paavaliinit

Luovumme nyt laajasti käytetystä ”etsi neula heinäsuovasta” -metodista ja palaamme seuraavassa historioitsijoiden käyttämien perinteisten tutkimusmenetelmien pariin yrittäessämme selvittää, mistä ryžkovolaiset saivat oman kirkon. Tämä ei voinut riippua mistään vähemmästä kuin tsaarin luvasta. Näin ollen meidän tulee löytää asiaa koskeva ukaasi. Omskin arkistosta löytyneestä kenraalikuvernöörin raportista käy ilmi, että keisarin 28. kesäkuuta 1806 antaman asetuksen mukaan Ryžkovossa asetettiin virkaan luterilainen pappi vuonna 1808.³⁴ Tämä lähes lyhyen kirjan mittainen ukaasi kertoo, että ryžkovolaiset saivat oikeutensa tsaari Paavali I:n 17. lokakuuta 1799 allekirjoittaman asetuksen täytäntöönpanon seurauksena. Toisin sanoen Ryžkovon historian selvittämiseksi tulee meidän lukea tämä ukaasi. Seuratkaamme siis tätä jälkeä!

Paavali I:n aikana Venäjän ekspansio kohti itää oli voimakas ja menestyksellinen. Vuonna 1798 perustettiin Venäläis-amerikkalainen kauppakomppania³⁵ ja valmisteltiin suurusuuntaisia suunnitelmia Itä-Siperian asuttamiseksi. Länsi-Virosta, Lihulasta peräisin olleen kartanonherra Gustav von Strandmannin doktriini³⁶ edellytti Venäjän voimallista laajentumista Kaukoitään ja kiinalaisille kuuluneiden maa-alueiden kaappaamista. Näiden suunnitelmien toteuttamiseksi oli välttämätöntä asuttaa rajaseudut valtakunnalle uskollisilla valkoisilla uudisasukkailla, joiden oli määrä torjua ”keltaiset veljet”. Lokakuun 17. päivänä 1799 annettiin asetus, joka oli ohjelma Itä-Siperian asuttamiseksi.³⁷

Tsaari Paavali I:n antamassa ukaasissa todettiin, että Itä-Siperiaan tulee nousemaan suuria sarka- ja juhtinahkatehtaita, jotka toimisivat Kiinan jättimäisten markkinoiden hyväksi. Teiden ja tehtaiden rakentaminen oli jo aloitettu.³⁸ Itä-Siperian liittämiseksi Venäjään ja sen elinkeinoelämän kehittämiseksi tuli sinne lähettää, mielellään perhekunnittain, tuhansia uudisasukkaita. Uudisasukaille luvattiin monia privilegioita, mikä teki näistä poikkeuksellisia, tsaarin erioikeuksia nauttavia siirtolaisia. Nimittäkäämme heitä *paavaliineiksi*. Ensimmäisten 2 000 paavaliinin piti olla valmiina lähtöön vuoden 1800 syyskuussa. Säädöksen täytäntöönpanoa varten konkreettisia määräyksiä jaettiin niin senaatille

31. Liivinmaan kuvernementtiin, jonka pääkaupunki oli Riika, kuului Pohjois-Latvian maakuntien lisäksi Viron eteläosa: Tartumaa, Võrumaa, Pärnumaa, Viljandimaa ja Saarenmaa.

32. IAOO, 70-1-1, 4. kd, 158.

33. IAOO, 70-1-1, 1. kd, 92.

34. IAAO, 2-1-73, 2p.

35. Ярослав Кеслер, Образование Российской империи в XVII в: как уничтожение великой орды, <http://newchron.ru/frame1/Publ/siber.htm> (12.12.2010).

36. RGIA, 1286-1(1803)-228.

37. ПСЗ, I, XXV, № 19157, 813–815.

38. ПСЗ, I, XXIV, № 17814, 339–346; ПСЗ, I, XXIV, № 18259, 809; GAT, 329-13-87.

ja synodille kuin armeijalle ja kuvernööreillekin.³⁹

Paavaliinien ydin piti muodostaa kartanonherrojen luovuttamista talonpojista. Mutta miksi nämä olisivat luovuttaneet omia alustalaisiaan hyvää hyvyttään? Kartanonomistajia pyrittiinkin motivoimaan siten, että paavaliineiksi luovutetut alle 45-vuotiaat miehet, joista oli siis määrätulla Siperian valtiollisia uudisasuttajia, luvattiin lukea mukaan sotaväenotokiintiöihin. Näin olleen kartanoherra ei häviäisi mitään, talonpojat jopa voittaisivat – rekrytyiksi otetulla oli nimitäin vain vähän toivoa kotilieden ääreen palamisesta, lisäksi perheelliset rekryytit erotettiin vaimoistaan ja lapsistaan. Sen sijaan paavaliineille tarjottiin omaa kotiliettä, ja heitä rohkaistiin voimakkaasti lähtemään matkaan yhdessä perheensä kanssa. Viron oloissa nämä houkuttimet olivat tosin melko heikot, sillä siellä ei vielä tuossa vaiheessa juurikaan tiedetty vasta alkaneista sotaväenotoista, niiden seurauksista tai välttelemisestä.

Yksi osa paavaliineista piti muodostaa eläkkeelle jääneistä sotilaista, jotka olisivat uudessa paikassa saaneet niin ikään valtiollisen uudisasukkaan statuksen. Paavaliiniksi luvattiin ottaa myös rikollisia, jotka saisivat Siperiassa pakkoetyöläisen aseman sijaan lievemmän statuksen – aluksi pakkoasutetun, mutta myöhemmin valtiollisen uudisasukkaan aseman.

Irkutskin kuvernööri Ivan Selifontov sai määräyksen valmistaa uudisasukkaita varten kaikkein viljavimmat maat Baikalin rannoilla, Angaran yläjuoksulla sekä Nertšinskin ja Kjahtan välisellä alueella. Ensimmäisiä 2 000 uudisasukasta varten käskettiin rakentaa taloja sekä varata puolentoista vuoden leipä kruunun kustannuksella. Samoin kruunu lupasi hankkia tarpeelliset maanviljelysvälineet sekä karjaa ja siemenviljan. Ensimmäiset uudisasukkaat piti aluksi jakaa 20 kotitalouden kyliin, jotta nämä seuraavina vuosina voisivat maanviljelytoista jääneellä ajalla rakentaa taloja seuraaville uudisasukkaille. Vasta viiden vuoden kuluttua kylien, joista jokainen

sisältäisi 100 perhettä, piti ”olla täynnä”. Luterilaisille luvattiin pystyttää oma kirkko ja asettaa virkaan luterilainen pappi.

Virossa paavaliinien kokoaminen aloitettiin jo vuoden 1800 alkupuolella. Tsaarin Siperian asuttamista koskevien suurisuuntaisten suunnitelmien täyttämisen kontrolloinnista tuli huolehtimaan yksi Paavali I:n lähimmistä luotetuista miehistä, senaatin pääprokuraattori Pjotr Oboljaninov (1752–1841). 24. helmikuuta, pian astuttuaan virkaansa, Oboljaninov antoi Viron kuvernöörille ohjeita tsaarin 17. lokakuuta 1799 antaman ukaasin täsmällisestä täytäntöön panemisesta.⁴⁰

Tietoja siitä, että Liivinmaan kuvernementissa, ja siinä ohessa Etelä-Virossa, olisi tapahtunut jotain samansuuntaista, ei ole löytynyt. Venäjän pääprokuraattori on käynyt kirjeenvaihtoa lukuisien kuvernöörin kanssa paavaliinien värväämiseen liittyen, mutta läpikäydystä materiaalista yksikään kirje ei koske Liivinmaata.⁴¹ Paavaliineista pian Siperiaan tulon jälkeen tehdyt asiakirjat ovat täynnä tilastotietoja ja kuvauksia paavaliinien liikkumisesta ja tilanteesta, mutta heidän alkuperästään ei ole mitään tietoja – sillä ei ollut enää merkitystä.⁴²

Virolaisten paavaliinien Siperiaan lähettämisen piti alkaa pikimmiten, eli jo 1. syyskuuta 1800.⁴³ Syyskuun 11. päivänä 1800 kuvernööri raportoikin yhdentoista tulevan siperialaisen saapumisesta Tallinnaan.⁴⁴ Kaksi ensimmäistä paavaliinia oli peräisin Läänemaalta, Koluveren kartanosta. Nämä olivat Fritz Jurrison Lauknan kylästä, 32-vuotias ja 168 cm pitkä vaaleaverinen ja sinisilmäinen mies, joka saapui yhdessä vaimonsa Annan kanssa, sekä saman kartanon Kaljun kylästä mies nimeltä Gustav Ansson. Jälkimmäi-

39. RGIA, 13-1-7, 209; 1341-1-216; 796-81-1016.

40. EAA, 30-2-1488, 5.

41. RGIA, 1374-6-1379.

42. Ks. esim. RGIA, 1374-6-701.

43. RGIA, 1374-6-900, 6.

44. EAA, 30-2-1488, 31.

nen oli 43-vuotias, eli täytti vielä nipin napin rekryytinormin, ja oli lähtenyt pitkälle matkalle yhdessä vaimonsa Triinin kanssa. On merkillepantavaa, että näiden lähtijöiden isäntä oli jalkaväenkenraali, kreivi Friedrich Wilhelm von Buxhoeveden (1750–1811), yksi silloisen Venäjän tärkeimmistä miehistä, Pietarin kenraalikuvernööri (1796–1797) ja sittemmin Baltian kenraalikuvernööri (1803–1807) sekä Venäjän armeijan komentaja Suomen sodassa (1808–1809). Tsaarin aloitteeseen liittyneiden joukossa oli muitakin sotilaita ja valtiomiehiä – paavaliinien luovuttamisen taustalla vaikuttivat ilmiselvästi poliittiset, eivät taloudelliset syyt.

Viron kuvernementtihallinto kirjasi jokaisesta paavaliinista muistiin tämän nimen, pituuden, lukutaidon ja perheenjäsenet. Yli puolet aikuisista miehistä oli 149–160 cm pitkiä. Uudisasukkaista 58 prosenttia (!) osasi lukea tšuhhoonetsien kieltä. Joukosta erottuu mahdollisena johtajana Hindrik Matson Virumaan Laagnan kartanosta, joka tietojen mukaan oli vaaleaverinen, 174 cm pituinen edustava mies. Hän oli suuremman perheen pää – mukana seurasivat vaimo Mari, 3-vuotias tytär Katarina ja puolivuotias poika Otto. Mattson oli mies parhaassa iässään, 35-vuotias, ja osasi viron lukemisen lisäksi myös puhua venäjää ja saksaa.⁴⁵

Suunnitelman toteuttamiseksi ja paavaliinien määrän lisäämiseksi Virosta karkotettiin Siperiaan myös eri oikeusasteiden sekä kaupunkien maistraattien tuomitsemia, niin maalta kuin kaupungeistakin kotoisin olleita varkaita, erityisesti hevosvarkaita. Näiden lisäksi löydämme joukosta Liivinmaalta Viroom kulkeutuneen, alkujaan Tartumaalta peräisin olleen miehen.⁴⁶ Aluksi paavaliineiksi otettiin vain lievästä rikoksesta syytettyjä, mutta pian joukkoon lisättiin kolme Norran kartanon hoitajan Talchenin murhasta tuomittua miestä.⁴⁷ Eräs Karl passitettiin Siperiaan siksi, että tämä oli auttanut oman veljensä Ruotsiin, mutta palannut itse takaisin.⁴⁸

Paavaliinien reitti kulki Paiden, Tarton, Pihkovan ja Novgorodin kautta ensin Tveriin ja siellä

kuvernementtihallinnon käsiin, jonka piti toimittaa tulijat eteenpäin. Matkalle lähdettiin useassa eri ryhmässä, talonpojat ja rikolliset usein samassa saattueessa.⁴⁹ Jokaiselle paavaliinille oli matkaa varten annettu 9 ruplaa ja 60 kopeekkaa varuste- ja muonarahaa.⁵⁰ Jokaiselle rikolliselle annettiin lampaannahkainen turkki, paita, pari kenkiä ja pitkiä ja lyhyitä sukia, sekä lakki. Raportit etappiasemilta antavat tietoa paavaliinien saattueiden liikkeistä.⁵¹

”Väliaikainen” majapaikka Tobolskin kuvernementissa

Vuonna 1801 Venäjällä tapahtui vallankaappaus ja Paavali I murhattiin. Monien tutkijoiden mielestä kyseessä oli valtakunnan kannalta tarpeellinen ”hullun tsaarin” syrjäyttäminen. Yksinä hulluuden oireina on nähty 20 000 kasakan lähettäminen Intiaa valloittamaan ja yllättävä liitto Napoleonin kanssa.

Uuden tsaarin noustua valtaan paavaliinien retki, toisin kuin Intiaan sekaannusta kylvämään lähetettyjen kasakoiden vastaava, jatkui vielä monta kuukautta. Vasta 8. tammikuuta 1802 Venäjän senaatti päätti 17. lokakuuta 1799 annetun ukaasin täytäntöönpanon väliaikaisesta pysäyttämisestä. Päätös paavaliinien lähettämisen lopettamisesta saapui Tallinaan 28. helmikuuta.⁵² Vielä 12. helmikuuta 1802 Läänemaan vasallioikeus ehti karkottaa Itä-Siperiaan piiskurin kuoli-aaksi piesset Martnan pitäjän Kesilveren kartanon miehet Vaino Madisen, Madise Adon ja Karlinge Tönnon. He olivatkin viimeiset paavaliinit. Rikolliset karkotettiin Siperiaan jatkossakin, mutta nyt nämä olivat taas vain pakkotyöläisiä

45. EAA, 30-2-1488, 122.

46. EAA, 30-2-1488, 112.

47. EAA, 30-2-1489, 235–236.

48. EAA, 30-1-6118.

49. EAA, 30-2-1490, 33–34.

50. EAA, 30-2-1488, 47.

51. EAA, 30-2-1488, 79.

52. EAA, 30-2-1490, 10–11p.

ja -asutettuja.⁵³ Kaikki valtakunnan eriosista Irkutskin suuntaan kulkeneet saattueet pysäytettiin.⁵⁴ Virolaisille paavaliineille annettiin lupa jäädä Tjumenin ja Omskin välille, noin 250 km ennen Omskia sijaitsevan Panovon pitäjän tasangoilte, pienen järven rannalle. Kruunu lupasi antaa heille leipää tai ruokarahaa ensimmäiseen sadonkorjuuseen asti, luterilaiset käskettiin kerätä kasaan ja etsiä näille pappi.⁵⁵

Senaatti vaati myös raportit siitä, kuinka paljon näitä Irkutskin seutua asuttavia uudisasukkaita paraikaa oli kussakin paikassa. Tältä osin Tallinnassa ja Tobolskissa vallitsi suuri sekaannus. Nimet, joilla uudisasukkaat tunsivat itsensä, saattoivat olla virallisissa papereissa jotain aivan muuta. Mies, jonka nimi oli Voormanni Jüri Writs olikin paavaliinien luetteloissa Writs Jurrisson, Karja Jaani Kustav⁵⁶ puolestaan Gustav Ansson. Venäjällä tehdyissä luetteloissa nimet oli muokattu vielä paremmin venäläisten virkamiesten suuhun sopiviksi. Tuolloisista, ajassa ja paikassa helposti muuttuneista nimistä on siten ihmisten tunnistamisessa vain vähän apua. Siitä huolimatta on selvinnyt, että yksi virolainen paavaliini oli hukkunut Volgajokeen⁵⁷ ja toinen kuollut matkalla – jälkimmäisen osalta miehen vaimo muodostui ongelmaksi; pitäisikö tämä lähettää takaisin kotimaahansa, vai antaa vaimonnäköisessä Siperiassa jollekin toiselle puolisoiksi.⁵⁸

Huhtikuun 10. päivänä vuonna 1803 annetun yhteenvedon mukaan Viron kuvernementista oli paavaliiniksi lähetetty 102 ihmistä. Näistä 74 oli talonpoikia, joista 54 miehiä. Rikollisia oli saman ukaasin täyttämiseksi lähetetty matkaan 28. Näistä neljä oli naisia.⁵⁹

Paavaliinien retken loppu

Luterilaisille annettu lupaus omasta kirkosta ja papista jäi voimaan. Siihen liittyen keisarin 29. kesäkuuta 1806 antamassa asetuksessa viitattiin vuoden 1799 lokakuun 17. päivän ukaasiin, jonka perusteella Ryžkovoon tuli asettaa virkaan luterilainen pappi. Kenraalikuvernööri raportoi tämän määräyksen täyttämistä vuonna 1808.⁶⁰

Yhteenvetona voimme todeta, että Ryžkovon luterilaisen kirkonkylän ja myöhemmän luterilaisen siirtokunnan ensimmäiset asukkaat olivat vuoden 1799 lokakuun 17. päivän ukaasin perusteella Siperian asuttamiseksi matkaan lähetettyjä uudisasukkaita, talonpoikia ja rikollisia. Tuonaikaisista Siperian asukkaista vain ja ainoastaan näillä olisi ollut tsaarin antamia erioikeuksia – mahdollisuus säilyttää Siperiassa oma uskontonsa sekä oikeus omaan kirkkoon ja pappiin. Juuri tämän nimenomaisen erioikeuden ansiosta Ryžkovosta muodostui Länsi-Siperian luterilaisten kirkollinen keskus.

Paavaliinien 17. lokakuuta 1799 antaman ukaasin täytäntöönpano koskien Itä-Siperiaan lähetettäviä uudisasukkaita – paavaliineja – lopetettiin vuoden 1802 helmikuussa. Ne, jotka tämän asetuksen puitteissa Siperiaan oli lähetetty, säilyttivät paavaliineille annetut erioikeudet. Myöhemmin saapuneita nämä oikeudet eivät enää koskeneet. Siperiaan karkotettiin myös vuoden 1802 lokakuussa kepeillä ja metsästyskivääreillä aseistautuneet latvialaisen Kaugurin talonpoikaiskapinan johtajat ja vuotta myöhemmin Inkerinmaan kansannousun osallistujia. Ei ole varmuutta siitä, ketkä näistä päätyivät Ryžkovoon, mutta paavaliinien oikeuksia heille ei enää suotu.

Suomalaisten osuus Ryžkovossa kasvoi nopeasti 1840-luvulla. Vuoden 1843 konsistorin todistuksessa on kirjattuna 88 Siperiaan saapunutta suomalaista luterilaista.⁶¹ Suomalaisten pakotyöläisten vuolaampi virta Siperiaan osui ajallisesti yhteen vuoden 1848 säädöksen kanssa,

53. EAA, 30-2-1490, 395.

54. RGIA, 1374-4-319, 6.

55. EAA, 30-2-1490, 402, 405.

56. EAA, 1864-2-VI/69, 169.

57. EAA, 30-2-1489, 247.

58. EAA, 30-2-1490, 80.

59. EAA, 30-2-1490, 33-33p, 105, 111, 117–118p.

60. IAAO, 2-1-73, 2p.

61. RGIA, 828-2(1844)-28, 4p.

jossa määrätään suomalaisten kuolemaantuomittujen karkottamisesta pakkotyöhön valtiontehtaisiin.⁶² Samana vuonna Ryžkovon kylään saapui Viipurista seuraava suurempi suomalaisen pakkoasutettujen ryhmä. Kylään muodostui tapa, että kylänvanhin valittiin suomalaisten joukosta, mutta tämän apulaiseksi otettiin virolainen ja latvialainen.⁶³

Irkutskin alueelle päätyneiden paavaliinien kylistä on kirjoittanut Virosta Siperiaan karkotettu virkamies ja tiedemies Matthias von Hedenström. Tämän mielestä kunnollisten ihmisten lähettäminen Siperiaan oli viisas hanke – se oli tehnyt Kjahtalle⁶⁴ suuntautuvien kuormastojen liikkumisen paljon vilkkaammaksi ja turvallisemmaksi. Asukkailla itsellään ei mennyt liian hyvin tai liian huonosti. Paavaliinien kylissä elettiin siististi, mutta köyhästi. Pääasiallinen toimeentulo saatiin heinän myymisestä alueen läpi kulkeville kuormastoille; peltomaat olivat 30–80 kilometrin päässä kylistä. Aluksi kylien asukkaille oli annettu etuvuosia, mutta niiden jälkeen he menettivät erioikeutensa verrattuna tavallisiin uudisasukkaisiin.⁶⁵

Siperialainen Ryžkovon kylä perustettiin siis vuonna 1802 ja sen ensimmäiset asukkaat olivat *tšuhhoonetseja* – Virosta peräisin olleita talonpoikia, joiden joukossa oli myös tuomittuja vankeja. Ehkäpä joku kollegoistamme tulee vielä osoittamaan, että ensimmäisten asukkaiden joukossa oli myös latvialaisia tai inkerinsuomalaisia, ja rikastaa näin kylän syntyhistoriaa uusilla yksityiskohdilla. Loppujen lopuksi historioitsijoiden välinen kilpailu siitä, mille kansalle Ryžkovon ensimmäisten asukkaiden kunnia kuuluu, on kuitenkin toissijainen kysymys. Keskeistä on aivan joku muu.

Historioitsijat ovat tottuneet näkemään Siperian Venäjän vankilana. Neuvostoaikana eri kansojen joutumista sinne tulkittiin historian keskeisimmäksi sisällöksi julistetun luokkataistelun prisman läpi. Uskottiin, että suuren luterilaisen kylän saattoivat perustaa ainoastaan sortajiaan vastaan nousset talonpojat, jotka oli rangaistuk-

senä karkotettu Siperiaan. Arkistomateriaalin ja asetusten tutkimiseen pohjautuvan analyysin jälkeen päädyimme kuitenkin toiseen paradigmaan, jonka keskeisinä tekijöinä ovat imperiumit ja niiden siirtomaapolitiikka. Näitä seikkoja ei monien aiempien näkemysten mukaan ollut lainkaan olemassa – tai jos olikin, niiden ei kaukaisina asioina nähty koskettavan meitä. Todellisuudessa Venäjän valtakunnan politiikan tärkein suunta oli kuitenkin siirtomaapolitiikka, uusien alueiden asuttaminen ja imperiumin rajojen laajentaminen, jonka yhden sivujuonteen rangaistusjärjestelmän osana toiminut pakkoasutuspolitiikka muodosti. Myös meidän esivanhempiemme ja maanmiehiemme oli määrä toimia osana tässä suunnitelmassa, joka tähtäsi valtakunnan laajentamiseen, ”keltaisten veljien” torjumiseen sekä Venäjän kansan käyttämiseen imperiumin rakentamisen raaka-aineena.

Abstract: Origin of Siberia's First Lutheran Colony

Ryžkovo was the first Lutheran church village in Siberia, founded at the beginning of the 19th century. Historians in Finland, Estonia, Latvia and Russia have the common opinion that Siberia was “Russia’s prison” and the village Ryžkovo was founded by peasants, punished and deported to Siberia for rebelling against their landlords. The only discussion is whether these rebels were Finns, Estonians, Latvians, or Izhorians (a Finno-Ugric tribe in the St. Petersburg Province). The author claims that based on the edict of Paul I, Czar of Russia, on October 17th 1799, the lands of the Irkutsk region recently annexed to Russia must be settled by “white colonists”. Various privileges were promised – e.g. Lutherans were given the right to

62. ПСЗ, II, XXIII.1, № 21983, О ссылке Финляндских преступниц, освобождаемых от смертной казни, на Сибирские казенные заводы. 10.2.1848. 99–100.

63. IAOO, 3-3-4936, 98-98p.

64. Kjahta, jonka yksi perustaja oli jonkin aikaa Narvan komendanttinakin toiminut Ivan Buchholtz, oli Venäjän ja Kiinan välisen rajakaupan keskus.

65. М. Геденштрот, *Отрывки о Сибири*. СПб. 1830, 41. – *Nyt julkaistu Aadu Mustin artikkeli on käynyt läpi tieteellisen vertaisarvioinnin.*

establish their own church. However, colonists from Estonia were stopped in Tobolsk Province, because of Czar Paul I's murder. They were not sent back and a Lutheran church was founded by them in Ryzhkovo. The founders of the first Lutheran colony in Siberia were not peasants punished for "class struggle" or uprising, but people used to realize Russian colonial

policy. Key material for the paper is the Complete Collection of the Laws of the Russian Empire and archival sources.

Keywords: Colonization of Siberia, Lutherans in Siberia, Czar Paul I of Russia, Russian colonial policy, 19th century